

ADRODDIAD I'R CABINET

Dyddiad	25 Hydref 2022
Aelod Cabinet	Y Cyngorydd Ioan Thomas, Aelod Cabinet Cyllid
Pwnc	Trosolwg Arbedion: Adroddiad Cynnydd ar Wireddu Cynlluniau Arbedion
Swyddog Cyswilt	Ffion Madog Evans, Uwch Reolwr Cyllid

1. Y PENDERFYNIAD A GEISIR

- 1.1 Derbyn y wybodaeth yn yr adroddiad a nodi'r cynnydd tuag at wireddu cynlluniau arbedion 2022/23, 2021/22 a blynyddoedd blaenorol.
- 1.2 Nodi bod effaith Covid-19 wedi cyfrannu at lithriad yn y rhaglen arbedion, gan fod y Cyngor wedi rhoi blaenoriaeth i ymateb i'r argyfwng dros y cyfnod cychwynnol o'r argyfwng.

2. CYFLWYNIAD / CEFNDIR

- 2.1 Mae'r adroddiad yma yn adroddiad trosolwg o sefyllfa arbedion y Cyngor ar gyfer 2022/23, 2021/22 a blynyddoedd blaenorol.
- 2.2 Adroddir ar gynnydd yn erbyn cynlluniau arbedion sydd werth £595,000 yn 2022/23 a £966,720 yn 2021/22, ynghyd â'r arbedion sydd eto i'w cyflawni o flynyddoedd blaenorol, yn dilyn adolygiad o'r sefyllfa ar ddiwedd Awst 2022.
- 2.3 Bellach gellir adrodd fod cyfanswm o dros £33.4 miliwn o arbedion wedi eu gwireddu ers 2015/16, sydd yn 94% o'r £35.4m gofynnol dros y cyfnod. Llwyddwyd i wireddu dros 62% o'r arbedion diwygiedig ar gyfer 2021/22 gyda 41% o arbedion 2022/23 eisoes wedi eu gwireddu neu ar drac i gyflawni'n amserol eleni.
- 2.4 Mae gwireddu'r cynlluniau unigol yn gyfrifoldeb aelodau perthnasol o'r Cabinet, sy'n herio perfformiad yr adrannau gan gynnwys cynnydd y cynlluniau arbedion. Cyfrifoldeb yr Aelod Cabinet dros Gyllid yw cadw trosolwg o'r darlun cyfan.

3. AIL-ASESU ARBEDION

- 3.1 Mae gan y Cyngor drefniadau cynllunio ariannol sydd eisoes wedi adnabod arbedion effeithlonrwydd sylweddol er mwyn isafu toriadau mewn gwasanaeth i drigolion Gwynedd. Yn Ionawr 2022, adolygwyd y cynlluniau arbedion i asesu pa gynlluniau hanesyddol oedd bellach yn anghyraeddadwy, a lluniwyd rhaglen ddiwygiedig o arbedion ar gyfer 2022/23 yn dilyn cymryd camau i ddileu, llithro ac ail broffilio'r cynlluniau arbedion.

3.2 O ran cynlluniau arbedion 2022/23, penderfynodd y Cabinet ar 10 Chwefror 2022 i symud y proffil cyflawni ar gyfer cynlluniau gwerth £1,290,250 i 2023/24 a blynyddoedd dilynol, cydnabod fod y sefyllfa wedi newid cymaint fel na ellir cyflawni cynlluniau arbedion gwerth £489,750 gan eu dileu o'r gyllideb, gan adael £595,000 o arbedion i'w gwireddu yn 2022/23. Gweler Tabl 1 isod.

Tabl 1: Arbedion wedi eu dileu neu eu gohirio i 2022/23

	Gwreiddiol £	Gohirio £	Dileu £	Balans £
Cynlluniau 2022/23	2,375,000	1,290,250	489,750	595,000

4. CYNLLUNIAU ARBEDION ADRANNOL 2015/16 – 2020/21

4.1 Mae **Atodiad 1** yn crynhoi cyrhaeddiad pob adran ar adeg cau cyfrifon 2021/22 yn erbyn y targed arbedion diwygiedig sydd wedi ei osod iddynt o 2015/16 - 2020/21, **cyfanswm o bron i £34m. Gellir adrodd bod £32.5m, neu 96% o'r cynlluniau yma wedi eu gwireddu**, ond mae risg o ran gwireddu rhai o'r cynlluniau arbedion yn parhau.

4.2 Mae'r llithriad ymylol yma yn bennaf ar rai o gynlluniau 2019/20 a 2020/21, gyda'r her o'u gwireddu'n parhau.

4.3 Mae 23 cynllun gyda'r mwyafrif yn rhai bychan, gwerth cyfanswm o £721k wedi llithro ond nid yw'r Adrannau yn rhagweld problem i'w gwireddu.

4.4 Mae'r 7 cynllun sy'n weddill sef gwerth £652k gyda risgiau i'w cyflawni. 4 cynllun gan yr Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant (cyfanswm o £449k), 1 gan yr Adran Priffyrdd a Bwrdeistrefol (£133k) 1 gan Economi a Chymuned (£45k) ac 1 gan Tai ac Eiddo (£25k). Mae ymateb i'r argyfwng Covid wedi golygu llithro rhai elfennau o gynlluniau arbedion, ond posib fod angen ystyried bellach os oes modd cyflawni'r arbedion ynteu a oes angen cynnig cynlluniau a dulliau amgen ar gyfer gwireddu'r arbedion.

4.5 Ers cau cyfrifon 2021/22 ac erbyn adolygiad Awst 2022 mae gwerth £199,620 o gynlluniau pellach perthnasol i gyfnod 2015/16 – 2020/21 wedi eu gwireddu.

5. CYNLLUNIAU ADRANNOL 2021/22

5.1 Mae **Atodiad 2** yn crynhoi'r sefyllfa o ran gwireddu cynlluniau arbedion 2021/22. Yn seiliedig ar sefyllfa wrth gau'r cyfrifon am y flwyddyn, o'r 24 o gynlluniau gwerth cyfanswm o bron i £967k sydd wedi eu proffilio am y flwyddyn, mae 13, sef **gwerth £517k neu 53% wedi eu gwireddu**. Mae 11 o gynlluniau unai yn llithro neu gyda rhai risgiau i'w cyflawni.

5.2 Mae gwerth cyfanswm o £246k o gynlluniau arbedion yn llithro ond bellach yn symud yn eu blaen tra fod gwerth £204k o gynlluniau lle mae'r Adrannau yn rhagweld risgiau i'w cyflawni.

- 5.3 O'r cynlluniau sydd â risg o gyflawni mae'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant gyda 1 cynllun gyda tharged o £33,750 sef *Adolygu'r trefniadau gweithredu o fewn yr Adran Oedolion*. Mae'r Adran yn gweithio i symud y cynllun yn ei flaen ond mae risgiau yn parhau efo elfennau o'r gwaith.
- 5.4 Nid oedd arbedion 1 cynllun gan yr Adran Prifffyrdd a Bwrdeistrefol sef *Cynyddu ffioedd am gasglu gwastraff gan fusnesau* (£75k) wedi ei wireddu wrth gau cyfrifon 2021/22 ond erbyn adolygiad Awst 2022 mae'r Adran bellach wedi llwyddo i'w wireddu.
- 5.5 Mae'r cynllun *Cynhyrchu incwm drwy atal twyll* gwerth £20k gan yr Adran Gyllid efo risgiau o gyflawni. Bu i'r argyfwng Covid arwain at oediad mewn gwireddu yn dilyn atal cyfweliadau yn ymwneud â hawliadau twyllodrus yn y maes Budd-daliadau dros gyfnod yr argyfwng. Maent yn parhau heb eu hail gychwyn o ganlyniad i'r amgylchiadau presennol, felly rhagwelir oediad pellach mewn gwireddu.
- 5.6 Mae risg o gyflawni arbedion y cynllun *Lleihau dibyniaeth ar lety dros-dro drwy fuddsoddi mewn llety pwrpasol* gan yr Adran Tai ac Eiddo sydd gyda tharged o £75k yn 2021/22. Ers cyflwyno'r cynllun yma, mae newidiadau pellgyrhaeddol wedi digwydd o fewn maes digartrefedd. Cyn 2020/21 polisi Llywodraeth Cymru oedd cartrefu yn ôl yr angen, ond ers y pandemig Covid newidiwyd y polisi fel bod Awdurdodau Lleol yn cartrefu pawb. Er bod Strategaeth Tai yn cynnig atebion yn y hirdymor, mae'r sefyllfa ariannol yn sgil digartrefedd yn y tymor byr yn heriol i'r Adran.
- 5.7 Oherwydd blaenoriaethau eraill yn ystod 2021/22, ni fu cymaint o gynnydd ar wireddu cynlluniau arbedion y flwyddyn.
- 5.8 Ers cau cyfrifon 2021/22 ac erbyn adolygiad Awst 2022 mae gwerth £107,500 o gynlluniau pellach perthnasol i gyfnod 2021/22 wedi eu gwireddu.

6. CYNLLUNIAU ADRANNOL 2022/23

- 6.1 Mae **Atodiad 3** yn crynhoi'r sefyllfa o ran gwireddu cynlluniau arbedion 2022/23. Mae'r cyfanswm targed arbedion yn £595k gyda gwerth £133k, sef 22% o gynlluniau eisoes wedi eu gwireddu a £113k pellach sef 19% ar drac i gyflawni'n amserol erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.
- 6.2 O'r 8 cynllun arbedion sydd wedi eu proffilio ar gyfer 2022/23 mae 2 wedi gwireddu'n barod gyda 2 pellach ar drac i wireddu'n llawn ac amserol. Bu llithriad ar 2 gynllun gwerth cyfanswm o £130k ond maent yn symud yn eu blaen, sydd yn cynnwys 1 cynllun gan yr Adran Gyllid ac 1 gan yr Adran Prifffyrdd a Bwrdeistrefol.
- 6.3 Rhagwelir risgiau i gyflawni 2 gynllun arbedion gwerth cyfanswm o £220k sydd yn cynnwys cynllun *Neuadd Dwyfor* (£70k) gan yr Adran Economi a Chymuned a chynllun *Newid trefniadau gwaith casglu gwastraff i shifftiau a chylchdeithiau llai* (£150k) gan yr Adran Prifffyrdd a Bwrdeistrefol.

7. CYNLLUNIAU ADRANNOL 2023/24 YMLAEN

7.1 Rhestrir arbedion 2023/24 ymlaen, fesul Adran yn **Atodiad 4**, ond mae'n gynamserol i adrodd ar statws y cynlluniau yma ar hyn o bryd.

8 CASGLIAD

8.1 Mae'n anorfod bod gwireddu £33.4m o arbedion (allan o gyfanswm o £35.4m) ers Ebrill 2015 wedi bod yn heriol ac rwy'n ddiolchgar i'r holl adrannau a'r Aelodau Cabinet am sicrhau'r llwyddiant yma.

8.2 Mae'r tabl isod yn crynhoi'r sefyllfa ddiweddaraf y cynlluniau arbedion ers Ebrill 2015 gyda gwerth 94% o'r holl gynlluniau wedi eu gwireddu.

Tabl 2: Crynodeb o statws holl gynlluniau arbedion ers Ebrill 2015

Statws yr Arbediad	Porth	£m	%
Wedi gwireddu	1	33.4	94.4
Ar drac i gyflawni'n llawn ac amserol	2	0.1	0.3
Oediad, ond yn symud yn ei flaen	3	0.8	2.3
Rhai risgiau i gyflawni - yn llithro neu fethu	4	0.8	2.3
Risgiau sylweddol i gyflawni yn llawn neu yn rhannol	5	0.3	0.7
Cyfanswm arbedion		35.4	

8.3 Felly, gofynnaf i'r Cabinet nodi'r cyrhaeddiad a amlinellir yn yr adroddiad yma tuag at wireddu'r cynlluniau arbedion. Yn ogystal, nodi bod effaith Covid wedi cyfrannu at lithriad yn y rhaglen arbedion a chefnogi'r adrannau i symud ymlaen efo'r rhaglen arbedion.

Atodiadau:

Atodiad 1 - Trosolwg Cynlluniau Arbedion 2015/16 - 2020/21 fesul Adran

Atodiad 2 - Trosolwg Cynlluniau Arbedion 2021/22 fesul Adran

Atodiad 3 - Trosolwg Cynlluniau Arbedion 2022/23 fesul Adran

Atodiad 4 - Trosolwg Cynlluniau Arbedion 2023/24 ymlaen fesul Adran